

BESLUT

2019-04-15

Dnr: 18/04274
och 04369

SAKEN

Det slutna sällskapet – Svenska Akademien, männen och övergreppen, SVT1, 2018-12-05, en dokumentär om Svenska Akademien; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Programmet frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

PROGRAMMET

Dokumentärfilmen handlade om Svenska Akademien och dess koppling till den så kallade kulturprofilen och hans kulturverksamhet. Inledningvis i programmet riktades fokus mot att kulturprofilen anklagats för sexuella övergrepp och vittnesmål från flera kvinnor hördes. Dessa berättelser varvades under dokumentären med en skildring av vänskapen mellan den manliga akademiledamoten (A), den manlige författaren (B) och kulturprofilen (C). Även bland annat en litteraturvetare (D), som tidigare varit gift med A, medverkade i dokumentären.

I programmets inledande skede gavs en återblick till när Svenska Akademien år 1974 tilldelade Nobelpriset i litteratur till två av de egna medlemmarna. Det berättades därefter om hur A, som nyttillträdd ständig sekreterare, verkade för att minska det i dokumentären kallat "prisregn" till de egna ledamöterna och i stället ordnade så att ledamöter skulle erhålla generösa arvoden, där en av förmånerna var fördelaktiga hyreskontrakt. I ett utdrag ur *Rapport* från år 2001 sades följande av en reporter.

Det är i det här huset på Ladugårdsgärdet i Stockholm som Svenska Akademiens ständiga sekreterare [A] ordnat en lägenhet åt sin styvson. Trots att avslöjandet förra året ledde till häftig kritik visar det sig nu alltså att de kontroversiella lägenhets-tilldelningarna fortsatt. I samma hus har [A]:s brorsdotter fått en lägenhet.

Något senare i dokumentären sades följande.

(Speakerröst) – Som ständig sekreterare är [A] Svenska Akademiens mäktigaste man. Under hans tid förfogar Akademien över miljardtillgångar, pengar man fått från donationer och en årlig statlig ersättning på 13 miljoner kronor. Under den här perioden får vännen [B] flera av Akademiens främsta priser. [A] sitter med när pristagaren utses. [...] I själva verket tilldelas [B] fyra stora priser av Akademien. Det är skattefria pengar med ett sammanlagt värde av 725 000 kronor.

Genomgående under dokumentärfilmen medverkade A och B och kommenterade de uppgifter som framfördes om de båda och om C. Mot slutet av dokumentären försökte en reporter få C att ställa upp på en intervju. Strax innan sades följande.

(Speakerröst) – Mannen som utlöst krisen i Akademien har lämnat Sverige. Han kommunicerar med medier via sin advokat. (Reporter) – Vad säger din klient om de anklagelser som har framförts mot honom om sexuella övergrepp och i vissa fall även anklagelser om våldtäkt? (Advokat) – Ja, han förnekar det givetvis. Han säger att han förnekar dem och i allt så är [ohörbart] nedlagt och prövat av åklagare.

ANMÄLNINGARNA

En anmälare anför att det felaktigt lämnades uppgifter och antydde att det förekommit korruption mellan A och B. Anmälaren anför att B har erhållit Bellmanpriset om 250 000 kronor, inte tre priser om 250 000 kronor, sammanlagt 750 000 kronor, som uppgavs i dokumentären.

En annan anmälare anför sammanfattningsvis följande.

Programmet benämndes som dokumentär vilket kan bidra till intrycket att det som skildras var både sakligt och opartiskt. I fråga om opartiskhet bör man bedöma punkterna ”kritik mot en klart utpekad part”, ”ensidig behandling av ett ämne” och ”ställningstagande i en kontroversiell fråga”. Granskningsnämnden bör göra en bedömning om det urval av fakta och hur dessa fakta presenterades i programmet om Svenska Akademien var sakliga och opartiska.

Ett exempel på detta är det avsnitt där det meddelades att författaren B har fått 725 000 kronor i stipendier under ett antal år. Summan är stor men sattes inte i relation till den totala summan för stipendier under de åren. Det antydde i stället att detta skulle vara ett resultat av vänskapsband med enskilda ledamöter.

Svenska Akademien förvaltar ett stort kapital vars avkastning bland annat ska gå till stöd och stipendier för svenskt kulturliv, svenska språket och svensk litteratur. En del av kapitalförvaltningen är fastigheter och liksom andra privata fastighetsägare kan man erbjuda hyreslägenheter till personer med anknytning till institutionen. Sättet som det presenterades på i programmet – A:s styvson fick en lägenhet – är i sig korrekt fakta men lyftes ur sitt sammanhang.

I sin anmälan har anmälaren återgivit delar av tre debattinlägg där dokumentärfilmen kritiseras för att vara partisk.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att programmet överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Det stämmer som en anmälare skriver att B har fått Bellmanpriset på 250 000 kronor från Svenska Akademien. Dessförinnan har han fått Bonniers pris på 200 000 kronor, Doblougska priset på 150 000 kronor och Signe-Ekblad-Eldhs pris på 125 000 kronor. Dessa priser tillhör de större som delas ut av Akademien och sammantaget har B mottagit priser på 725 000 kronor, vilket redovisades i programmet.

A och B medverkade själva i filmen och berättade om sin långa vänskap. Det konstaterades i filmen att A suttit med när beslut tagits att tilldela hans vän B flera av Akademiens främsta priser. Mot bakgrund av SVT:s granskande uppdrag kan SVT inte se att det strider mot kraven på opartiskhet och saklighet att ifrågasätta lämpligheten i att ledamöter deltagit i beslut som gäller priser till deras vänner. Både A och B fick kommentera priserna i filmen.

Det sammanhang där det i dokumentären nämndes att A:s styvson fått en lägenhet i en av Svenska Akademiens fastigheter var en historisk exposé över tillfällena när Akademien tidigare fått kritik för att ha gynnat sina egna. Tillbakablicken började år 1974 när Akademien delade ut Nobelpriset i litteratur till två av sina egna ledamöter, ett beslut som på den tiden ledde till hård kritik. A konstaterade i intervjun i programmet: ”Ända från 1786 och fram då till 2001 så hade det varit möjligt att tilldela akademiledamöter Akademiens egna priser och stipendier och detta skedde också regelbundet. Varje år så fick någon ledamot eller några ledamöter några av våra största och finaste priser.” Därefter framkom det i filmen att A som nytillträdd ständig sekreterare stoppade ”prisregnet till de egna ledamöterna” och att det som kompensation infördes arvoden och förmåner som erbjudanden om hyreskontrakt i Akademiens fastigheter. Därpå visades ett utdrag från *Rapport* år 2001.

SVT delar inte en anmälares uppfattning om att uppgiften om att närstående till A fått lägenheter i Akademiens fastighetsbestånd ryckts ur sitt sammanhang. Uppgiften har relevans i en historisk tillbakablick över tillfällena när Akademien har fått kritik för att gynna sina egna och närstående.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag, antingen genom att den kritiserade själv medverkar eller genom att en kommentar från honom eller henne redovisas.

Kravet på opartiskhet innebär vidare enligt granskningsnämndens praxis att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att dokumentären hade en kritisk infallsvinkel gentemot Svenska Akademiens och Akademiens koppling till C och C:s kulturverksamhet, i ljuset av att C anklagats för sexuella övergrepp. En sådan utgångspunkt ligger väl i linje med SVT:s uppdrag att kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska bland annat myndigheter och organisationer. Genomgående under dokumentären gavs A och B möjlighet att ge sin syn på Akademien och de aktuella relationerna samt kommentera den kritik som framkom gentemot dem. Även C:s inställning till anklagelserna om sexuella övergrepp redovisades. Nämnden kan därför inte finna att programmet utformats i strid med kravet på opartiskhet.

Gällande de av anmälarna kritiserade sakuppgifterna rörande prissumman till B anser nämnden att SVT i sitt yttrande visat grund för de uppgifter som lämnades. Att den totala summan för stipendier under samma år inte redovisades medför inte att programmet strider mot kravet på saklighet i denna del.

Vad anmälarna i övrigt anfört medför inte heller att programmet strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Berivan Yildiz, Malin Bergström, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt, Pia Rehnquist och Kristina Åberg efter föredragning av Cecilia Smitt Meyer.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Cecilia Smitt Meyer

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.